

Báró Wesselényi Miklós és munkái.

(Negyedik közlemény.)

Míg a *Balítéleteket* inkább társadalmi, addig a *Szózatot* politikai műnek tekinthetjük.

A *Szózat A magyar és Szláv Nemzetség Ügyében* című munkája (372 l.) nyomtatásának körülményei is kétségesek. A cím-lap alján ez áll: Lipcsében Wigand Ottónál, 1843. De az utolsó lap szerint: Nyomatott Hálában, Hynemann Eduárd betüivel.

A munkát intő szó nyitja meg „a hont s nemzetiséget fenyegető veszélyről.”

A gräfenbergi száműzött, a polgári halott lelki és testi csapások közt is felemeli tekintetét, hogy a jövőbe nézzen. Aggódik Nyugot-Európa jövődjén, a keleti ügyek, az osztrák birodalom fölött lebegő felhők miatt.

Rettegve tekint Magyarországra, a hol „előbb-utóbb nagy világcsaták és népmozgalmak közt fogják eldönteni a civilizáció sorsát.” Lesújtja „annak kinteljes érzete, hogy a közelgő veszély elhárítására mit sem tehet, „lelki s testi csapások s akadályok által“ kivette tevékenységének köréből, elzárva a cselekvéstől, száműzve, a ki már nem élő tag, csak kép, mely hajdan díszes helyeken állt; de ma már a feledékenység pora kezdi belepni s halványítja fényét, színét. Csak keveseknél maradt meg a régi helyén. „Hogy ez így van, természetes; — mondja búsan — halandók sorsa: élünk, hogy felejtünk, s felejtessünk.”

Itt következik híres, gyakran idézett hasonlata a brandenburgi fehér nőről szárnyaló népmonda ős képeiről, melyek megszólaltak, midőn balsors fenyegette szeretett családjukat. Neki is meg kell szólalnia, mert a fenyegető veszély a sarkunkban van. Sírja mélyéből emelkedő szavával kívánná felrázni a polgári halott a gond- s aggodalom nélkülieket. Már a pörében való utolsó védő iratában fejtegette, hogy korántsem onnan

fenyegeti a hazát veszély, a honnan sokan gondolják; ő és mások a honnak s fejedelemnek buzgó hívei, azért helyesebben cselekszik a kormány, ha nem az árnyékok ellen harszol, hanem egész figyelmét az északi hatalom felé irányítja vala.

Könyve hét részből áll, a melyekben részletesen föltárja a veszély eredetét, hangsúlyozza annak megérését, ismerteti anyagát, Oroszország politikáját, rámutat Európa jövő képeire, teendőire, a különösen hazánkat fenyegető veszélyre s teendőinkre.

1. *A fenyegető veszélyről s annak eredetéről* szólván kifejti, hogy a baj eredete egykorú hazánkkal; a hódítók nem tartották szükségesnek a meggyőzött ellenséget barátta, rokonná tenni, nemcsak a meghódított népeket, de vér- s nyelv-rokonaink egy részét is kirekesztettük az alkotmány sáncaiból, holott az elnyomás ellenségeskedést szül, csak gyöngíti a nemzet erejét.

Nemzetünk már magában sem nagy s mondhatni csekély számát csak apasztotta azzal, hogy elnyomta maga-magának egy részét, a meghódított ország lakosainak pedig legnagyobb részét. A sok millió közt csak pár százezer bírt jogokkal a többi rovására s ez a kis töredék is karokra, rendekre, felekezetekre oszlott, külön érdekkörrel, különjogú részeket alkotva, főrend, klérus, nemesség, polgárság. Az eldarabolt s a vallások által is megosztott nemzetet a különböző nemzetiség is szétválasztotta, míg joggal nem bíró, nemzetet nem alkotó milliókat az egyenlő szenvedés s elnyomás egymás közt — még a nemzeti s nyelvbeli különbségek mellett is — rokonná tett.

Milyen egészen másképen állanánk, ha a nemzet senkit sem alacsonyít vala le jogtalan szolgává, mert — s ezt, mint a *Balítéletekben*, itt is hangsúlyozza — föltehető, hogy eleinte minden magyar szabad volt, s mi más jövendő lett volna a bére annak a tettnek, ha a legyőzött lakosokat polgári s nemzeti jogokban részesítik, a jótétemény föltételül a magyar nemzetiségnek elfogadását könnyen ki lehetett volna kötni. Idézzvén István királynak ama fiához intézett szavait, hogy csak az az ország boldog, melyet sokféle nyelvű s fajú nemzetek laknak — fölsóhaj, vajha utódjai „más, valóban bölcs intéseit vették volna annyira szívökre.“ Itt is megemlíti, mint ezt a *Balítéletekben* is láttuk, hogy „Nagy Lajos és Mátyás sem tettek semmit is a nemzetiség terjesztésére, pedig milyen könnyű lett volna akkor a magyar nyelvet az udvar, a törvényszékek s a törvény nyelvvé tenni s elterjeszteni. A törvényhozás minden egyébvel törődött inkább, mint a nemzetiség terjesztésével. A törvényhatóságok is parlagon hagyták a mezőt s száza-

dokon keresztül hatalmas nemzetségeink közt egy se találkozott, a ki birtokaiban ezer meg ezer idegen ajkú jobbágyainak a megmagyarosításán fáradozott volna. A gazdagok és hatalmasok a helyett, hogy helységeiket s jobbágyaikat magyarosították volna: önmaguk is kivetkőztek magyarságukból. A fent rajzolt bűn és fonákság most már „számunkra érleli keserű s méregtelte gyümölcsét.“ A nemzeti s polgári lét malasztjaiból kizárt magyar idegenné tétetett s tapasztalhatjuk szláv népeiségünk ellenséges érzületét s törekvését.

2. *A veszély mostanra lett megérésének okait* világtörténeti eseményekben s viszonyokban találja. Minden kornak megvan a sajátos szelleme. Az újabbít „a nemzetiségek kifejlődését s nemzeti önállást érző törekvés“ jellemzi. Az alkotmányos élet után való törekvés okát a fejlődő civilizációban kereshetjük. A polgári jogok méltatása, az azokra való vágyás nem teoriák következménye, hanem a terjedt s terjedő civilizációnak. A világszerte való küzdésnek s a küzdés minden következésének oka a valódi értelmi és erkölcsi civilizáció hiányaira vezethető vissza. Azokból hiányzik az erkölcsi s értelmi kifejllettség, a kik most másokat elnyomva tartanak.

A küzdésnek legrosszabb következése: alkalmat adott a helyes és illő jogok zászlaja alá gyülekezni a gonoszszágnak, zabolátlan indulatoknak.

Azok ellen, a kik nem a hatalmasokkal jogaikban, hanem a vagyonosokkal vagyonukban szeretnének osztozni, szent kötelessége föllépni minden szabadszellemeinek, felvilágosítván ezeket: „minden vagyon szent és sérthetetlen,“ „csak vagyon nem-bírhatás sérelmes állapot.“

Alaptalan rágalomnak tartja, hogy a fejedelmek volnának a népek elnyomásának okai. »Fejedelmek — úgymond — akár Isten kegyelméből, akár nép akaratjából folyónak képzeltessek s állítások is hatalmuk: valamint jót, úgy rosszat is sohasem tehetnek alattvalóik segedeleme nélkül.“ „Rossz fejedelem csak rossz polgárok által s közt létezhetik.“

A nemzet soraiból támadnak azok, kik elvetemedve lealacsonyítják magokat polgártársaik elnyomásainak eszközeivé. A jogok egyedárusai a legfőbb okai az uralkodói hatalommal való visszaéléseknek.

A jogból kizárók serge kétségtelenül apadni fog. „Világszerte s hazánkban is legszebb diadal, mit örök igazság, ész és erkölcs által kivívott, az: „hogy támadtak s támadnak számosan a kiváltságosok s szabadalmások osztályából, kik mindenkit egyenlően kívánnak részesíteni az emberi s polgári jogokban. Hogy a jogkö-

vetelők száma öntudatra ébredjen s ez által növekedjék, ezt csak a terjedő civilizáczióknak feltartóztatása akadályozhatná meg. „De a civilizáczió roppant folyóira gátat nem tűr.“ A jogkövetelők s jograblók közti küzdés duló harcuzzá fajulhat. A civilizáczióval párhuzamosan halad az alkotmány után való törekvés, a mely létezni fog mindaddig, míg a jogokat jog szerint követelők szent ügye mindenütt diadalünnepeét tartandja.“

A polgári jogok után való törekvés a nemzeti érzetet fejti s erősíti, a mely a legszorosabban egybefűzi a társadalom tagjait. Az alkotmányhoz való hűség, a jogokhoz való ragaszkodás inkább az ész, a nemzetiséghez való vonzalom pedig a szív szüleménye. Vagyis tömör formába öntve e gondolata: „a nemzeti érzés a hazaszeretetnek — mondhatni — poézisa.“ Az bizonyos, hogy a „nemzetiség legfőbb s nélkülözhetetlen eszköz.“ De nagy tévedés a nemzetiséget fő s egyedüli czélnak tekinteni „s annak polgári jólétet, szellemi s anyagi kifejlődést, alkotmányos, kedvező viszonyokat feláldozni.“ E tévezéstől óvakodnunk kell honunkban, „hol épen ezen tévedés játszik a szláv és illyr mozgalmak közt főszerepet.“

Az alkotmányos létre való törekvés kora kifejtván, „mint részint következményét, főként pedig főeszközét s létfeltételét: a nemzeti érzetet“, ez annyira terjedt, hogy „időszakunkat méltán lehet a nemzetiségek korának nevezni“. A világesemények s szellem kölcsönös befolyással voltak egymásra.

Rámutat a szláv nemzetiség ébredésére, rámutat egyfelől arra a messzeszámító, minden szlávok közé elágazó propagandára, melynek főhelye Frankhon s ama régebben keletkezett orosz propagandára, a melyek egymás kezére játszanak. Polgárilag nem létező, elnyomott állapotuk sarkalja őket. Egyedüli nyilvános útjuk, melyen haladniok lehetett kitűzött czéljuk felé: a literatura. Az irodalmi úton vonúl be a magyarországi pánszlávizmus is.

Fejtegeti, hogy a szláv mozgalmakat világesemények szűlték. „A másutt szerzett drámának“ honunk „csak egyik színpadja“, hol a függönyt már fel is vonták s már szavalják is a dráma epilógját. Horvátország a mozgalmak gyűlöpontja. Fölfejtí továbbá, hogy alaptalan az a föltevés, mintha nálunk csak reakció lenne a magyar nyelv ellen a szlávmozgalom, mert a törvényhozás által újabb időben alkotott törvények, melyek a magyar nyelvre vonatkoznak, csak a nemzet régi jogait biztosítják s a szláv nyelv, vagy nemzetiség ellen azokban mi sincs. A magyar nyelv jogát történeti adatok támogatják, mert hiszen a magyar nyelv ellen jogot követelő vetélytársként más élő nyelv soha föl sem is lépett. A magyar nyelven kívül csak a latinról volt szó, a mely nyelvnek azonban se nemzete, se joga. „Ha van a szlávoknak a nyelv tekintetében helyes panaszra okuk — úgymond — úgy ez épen abban fekszik, miszerint a magyar nyelv megtanulhatása nincs eléggé

könnyítve, s arra nincs elegendő mód nyitva“. Kimutatja, hogy nálunk reakziót mi sem szülhetett.

Részletesen ismertetvén közben a lengyelek által alkotott forradalmi propagandának az oroszok által maguk számára való használását, a forradalmi szláv propaganda terveit s célját, foglalkozik a szláv nemzetiséggel sorsban, célban rokon görögökkel s oláhokkal, a kikben az orosz politika jól használható anyagokra ismert. Ismerteti az okokat, melyeket az oláh nép elidegenítésére elkövettek, holott „népiskolák s népnevelés által lehet s kellett volna leginkább az oláh népességet magyarítani“. Fölismeri ama komoly, figyelmet érdemlő körülményt, hogy a nemzeti függetlenségre törekvő szláv népeknek talán már épen küszöbön, álló kitörése alkalmával az oláh népek „amazokkal nem származás- és nyelv-, hanem törekvés és sorsszülte, részint pedig (és ez nagyon tekintetbe veendő) vallásos rokonság következtében, amazokkal ugyanazon célra s ugyanazok ellen bizonynyal kezét fogandanak“. Ha az északi koloszsus ellenségül lép föl: a hozzá „annyira szító, benne elnyomva vélt vagy érzett vallásuknak fejét tekintő oláh nagytömeg“, könnyen fellázítható ellenünk, a kikben csak idegeneket látnak. Ennek a két néptörzsnek nemzetiségi érzete, helyzete, sorsa, vallása révén összeköttetése a szlávokkal: fokozza a veszélyt, „mely mind az abszolutismus, mind a forradalom szörnyeit hordja méhében“. Ez a szlávizmus „hazánkat, nemzetünket végveszélylyel fenyegeti, inkább, mint akármely más országot“. „Ez azon veszély, melynek rémítő közeledése a halál dermesztő kötelékeit megoldotta s a polgári elhunytba életet fuvalván, újra meg újra kiáltatja fel: Hazám, nemzeti léted, vagy nem-léted kérdése forog fenn; ébredj és tégy, vagy veszni fogsz!“

3. A veszély anyaga, t. i., a nemzeti egység hiánya ellen alkalmazni szokott s alkalmazható különböző óvó vagy orvosló szerekről van szó a következő fejezetben.

„Egy nyelvnek s nemzetiségnek uralkodóvá tétele“, az egybeolvasztás nehezen megy; a különböző nemzetiségek mozgalmával szemben az erőhatalom alkalmazása, jól rendezett s nagyszámú hadsereg, nem vezet a kívánt célhoz, mert erőszakkal, hatalommal a jogszerű vágyakat nem lehet elfojtani, mulékony annak a léte, a mi erőszakra van alapítva. Egyik nemzetiségnek a másik ellen való használása fonák, tán még a legveszélyesebb volna. Az egyedüli mód, mely a különböző ajkú s nemzetiségű birodalomban, országban a nemzeti egység hatalmas kötőszereit pótolhatja: „azon nemzeteknek egyenlő s rokon polgári érdekek alatt s általi egyesítése“.

Tárgyalja, hogy az itt vázolt szerek közül melyiket milyen sikerrel alkalmazták az illető országokban Ausztriára nézve megjegyezvén, hogy annak létét béke tarthatja fenn, „háború — még győztes is — semmivé tehetné“.

A 4. fejezet ahhoz a hatalomhoz vezet, melynek uralkodása alatt a legtöbb szláv áll s melynek legnagyobb lehet a hatása: *Oroszország régibb s mostani állása, befolyása s politikája* az, a mivel itt foglalkozik, megismertetvén Oroszország eredetével, növekedésével, kiterjedésével, népességével, hadi erejével, földművelésével, iparával, kereskedelmével, pénzügyeivel, politikájának irányával s működésével. Oroszország hódításoknak köszönheti létét, azok növelték, táplálták. Hódításokon alapszik, ezekre kíván építeni a jövőben is. Mint az okos kereskedő, kicsiny nyereséggel is beéri, csak gyakran nyerhessen, ha nem is sokat. Résen áll mindig „s ármánya veszélyesebb fegyverénél“.

Az 5. fejezet címe: *Európa jövőjének lehetősége*, a melyben azokat a kérdéseket veti föl: „Oroszország politikájának s ennek szüleménye, az orosz-szláv propaganda működéseinek, valamint a már előbb elmondott forradalmi szláv propaganda törekvéseinek mik lehetnek a következései?“ Ha Európa békéje egy darabig fel nem bomlik, még ebben az esetben sem vigasztaló a jövőndő képe, míg nem biztosítja magát az orosz politika irányával szemben, vagyis az orosz-szláv propaganda működése és a szláv forradalmi törekvések ellen.

Föltárja a háború eseteit, a szláv forradalmakban az orosz szerepét. Oroszország nem fog késni a segítséggel; de ez mindenütt az orosz felsőség elismerését eredményezi. És a szlávok sorsa, kik szabadságért s nemzetiségért szállnak küzdelembe? Szolgátság. Nemzeti léthez, alkotmányosságához nem a világ békéjének feloldásával, más nemzetek jogainak marcangolásával juthatnak, „hanem értelmi fejlődés s szilaj indulatoznak salakjától és ábrándléha habjától megtisztított szabad szellem terjesztése által kell azt előkészíteni“. Európa nyugalmanak felzavarásával helyzetök tán még rosszabbá válnék, vagy pedig „az északi óriás diadalszekeré elébe fogná“ őket. Európa többi fejedelmei a bajt az alkotmányos szabadsággal előzhetik meg, ezzel fékezhetik a készülő kitéréseket.

A miket itt Európa jövőjét illetőleg elmond: azok az eshetőségek mind beteljesedtek. Igazolták az események a föltevéseket, hogy t. i. csak nagy seregek árán lehet fönttartani az európai békét s Oroszország, mely a békében is fog hódítani, szükség esetén a németek és Ausztria ellen szövethetik a francia nemzettel is, holott hihetetlennek látszott, hogy az alkotmányos Frankhon, a szabad szellemnek rajongással áldozó nemzet az abszolutizmussal s

a sötétség áldozó papjával, a bárdolatlan oroszszal fogjon kezét Európa ellen. A szláv propaganda forradalmakat támasztott a szláv lakosokkal bíró országokban s az orosz föllépése az elnyomásra nem is maradt el 1848-ban s vajjon nem legelőbb keltek föl a török járom alatt nyögő szlávok?¹

A 6. rész *Európa teendőit* jelöli meg. Egyfelől az orosz ellen, másfelől a szláv s az ezzel czimboráló más forradalmi törekvések ellen kell magát fölvérteznie. Mint többször említi, az orosznak a fegyveres erejénél nagyobb jelentőségű a szellemi jellegű. Leghatalmasabb fegyvere: a szláv rokon nemzeti elemek s a görög vallás. Ezek ellen más nemzetiségeknek s vallásos érzeteknek kell sorompóba állaniok. Ily nemzetiségeket, ily vallásokat kell Európának fölkarolnia. De eme nemzetiségek öregbítése, eme vallások ápolása korántsem más nemzetek s vallások üldözésével érhető el.

Az Európát más oldalról fenyegető szláv forradalmi törekvés is szellemi hatalom s ez ellen sem sokat használ a fegyver. Itt csak egy mód, — mint előbb is érinté — az alkotmányos szabadság segít, úgy a forradalmi törekvések lefegyverezésére, mint az orosz hatalom növekedése ellen. A biztos védőszerei Európának: „az oroszától különálló s azzal rokonszenyben nem levő nemzetiségek s vallások gyarapításában s ápolásában, s az alkotmányos jogszerű szabadság malasztjának minden nemzetek s népekre való terjesztésében“ gyökereznek. Ez a két irány lehet Európa politikájának szabályozója.

Sok nagyjelentőségű kijelentése van e pontnál, melyek Ausztriát, Németországot, Franciaországot is közelebbről érdeklik, míg aztán arra az eredményre jut, hogy Magyarország s a magyar nemzet Németországnak s Európának az orosz hatalom ellen védő bástyája, a miért Magyarország fenntartása, erősödése főként Németországnak szorosán érdekében fekszik s hogy azt se a német, se más elem ne zsibba szsza. Szász testvéreinknek szász vagy német nemzetiségök melletti makaes ragaszkodásuk ép ebből kifolyólag sem lehet okszerű. A szászok panaszaí egyébiránt is alaptalanok, mert nemzetiségüket se törvényhozás útján, se másként nem támadják. „Könoly figyelmet érdemel a szászok részéről, miként azért hasznos, sőt szükséges, hogy magyarul tanuljanak, nehogy egykor

¹ V. ö. Zsilinszky Mihály: *Báró Wesselényi Miklós és a nemzeti ségi kérdés*, 55—56. 1.

oroszul kelljen tanulniok“. De azt is meg kell gondolniok, hogy a szabad szász, vagyis királyi földet nem csak ők lakják, hanem a lakosok nagyobb száma az általuk elnyomott oláhokból áll.

A frígyes nemzetiségeket ápolniok kell az illető kormányoknak. Így pl. Németország minden kormányának táplálnia kell a német nemzeti lelkesedést. A kormányok alatti nem németekkel szemben mind e mellett kerüljenek minden reakziót felidézhető erőszakot, sőt legyenek kimélettel nemzetiségök iránt. A nem-német uralkodásoknak ugyanezt kell tenniök német alattvalóikkal. A porosz kormány bölesen bánik francia alattvalóival, a lengyel nemzetiséget szintén bántatlan hagyja.

Ausztria kormánya alatt létezik a legtöbbször nemzet. A különböző nemzetiségek közt hármát-négyet használhat fel jól az orosz hatalom fenyegetése ellen. De a többi nemzetiséget is hasznossá vagy legalább ártalmatlanná teheti célirányos bánásmóddal.

Az olasz, német s magyar nemzet oroszhoz, szlávhoz nem szít, ezekben van a legfőbb ereje Ausztriának. Ezek pedig „csak sajátjukban lehetnek szilárdak, korcsosítva, semmit sem érnek“. A mennyire érdekében fekszik az uralkodó házuknak, hogy német tartományaiban a német elem erősíttessék, ép oly káros annak a magyarok vagy olaszok közé bejártása.

A negyedik nemzetiség, melyben Ausztria védő erőt találhat: a lengyel, melynek nagyobb az orosz elleni gyűlölete, mint a német elleni „s rongált nemzetiségének“ pártolása könnyen kibékítené Ausztriával.

Mint láttuk, az orosz hatalomnak a szláv nemzetiség mellett a görög vallásban az ereje, a melynek az orosz czár a feje. A szlávok nagyrésze s az oláhok ennek az egyháznak a hívei. Oly törvényes védelem alá kell venni e vallást, hogy híveik ne legyenek kénytelenek egyházuk fejéhez sohajtaniok sérelmök orvoslásáért. Különbben is a „kebelbe tisztán és mélyen vésett vallásos érzet“ „egyik leghasznosabb erény“ s a „keresztényi tisztaságra emelt vallásosságra tekintettel lenni s azt előmozdítani“ egyaránt tiszté úgy az uralkodásnak, mint a törvényhozásnak. Itt persze a nevelés útját kell választani. Megemlíti, hogy az orosz mintegy felledni látszik régi politikáját, midőn üldözöbe veszik az orosz Lengyelországban a katolikusokat. A római egyház ellen való üldözés világszerte orosz ellen való oltalomra szervezi a katolicizmust.

A nemzeti s vallási rokonszenvek s érdekek mellett is létezik még egy megvehetetlen erősség: a már említett alkotmányosság, melynek szent köréhez az orosz önkény nem férközhetik. Az alkotmányosság zászlaját kell lobogtatniok mind azoknak a hatalmasságoknak, a melyeket orosz felsőség, vagy forradalmi veszély fenyeget. Ennek a zászlónak a kitűzésére mindenek előtt Ausztria s Poroszország van hivatva, Ausztriának vigyáznia kell, hogy Poroszország

a vezérségben meg ne előzze, mert különben Poroszország magasodik első német hatalommá, a mi Ausztriára nézve nem közömbös. „Ausztriának s Poroszországnak együtt kellene az alkotmányosság lobogóját kitűzni“.

Ausztria többi tartományait is alkotmányossá kellene tenni. Ha Lombardia, (melyről Ausztria az 1859-diki zürichi békében kénytelen volt lemondani s azóta az olasz királyság tagja) alkotmányt s képviseleti rendszert kapna: biztosítva lenne a forradalmi csábítások ellen. A német birtokok: Ausztria, Stájerország s Tirol együtt alakúlhat alkotmányos testté. Sziléziának, ha mindjárt el is van szakítva, ehhez kellene tartoznia. Karinthiában s Karnioliában a német elem annyira el van terjedve, hogy ezeket amazokhoz lehetne csatolni. Viszonyuk olyan lehetne, mint a horvátoké Magyarországhoz, a szászoké Erdélyhez. Csehország s Morva külön alkotmányos valódi szláv országot alkothat. Galiczia saját alkotmányával lengyel tartományként létezzék. Isztriának olasz-lakta része Lombardiával, szláv fajú része Dalmatiával egyesülhet. Dalmatia, mely úgy is magyar jogon bírt jószág, mint a magyar korona kiegészítő része, Horvát- s Tótországhoz kapcsolódhatik a szláv nemzetiségek iránt való kimélettel.

Hivatkozik Oláhország s Moldva példájára, melyekben 1831-ben minden rázkódás nélkül hozták létre az alkotmányt s nincs ok az aggodalomra, hogy veszélytől lehetne tartani, hogy egyik vagy másik nép nem ért meg az alkotmány bírására.

Az öt tagból álló monarchiát, a nagy szövetségű államot összetartó kapesok aztán meghatározandók, az államadóságok aránylag elosztandók. Ime az Osztrák-Magyar monarchiának jelenlegi dualisztikus alkotmánya Wesselényi előrelátásában.

Ime monarchiánk külső- és belső politikájára s a kontinentális politikára vonatkozó jós-szavak!

DR. PETRI MÓR.